

Digitalna pismenost

Autorice: Danijela Birt Katić, Jadranka Brkić Vejmelka, Ines Cvitković Kalanjoš

Digitalna pismenost često se smatra jednom od važnih vještina u 21. stoljeću. U kontekstu obrazovanja, digitalni alati ne upotrebljavaju se samo u nastavi nego i radi razvoja kreativnosti, čime se želi oplemeniti nastavni proces te učenicima olakšati stjecanje i obogaćivanje znanja. Digitalni alati nisu zamjena za proces učenja uživo niti su zamjena za pisanu riječ. Digitalno opismenjavanje treba smatrati otvaranjem i omogućavanjem angažiranog rada učitelja i učenika, tijekom nastavnog procesa i izvan njega. Uz znanje o korištenju digitalnih alata, digitalna pismenost podrazumijeva i znanje kako izabrati siguran i „pravi“ alat. Nastavnici trebaju omogućiti sigurno okruženje u digitalnom kontekstu za učenike uključene u nastavni proces, ali i za primjenu znanja izvan učionice.

O čemu je riječ?

Za početak primjene digitalnog alata preporučujemo da pročitate koncept o digitalnoj pismenosti. Napisan je tako da uključuje i ostale koncepte važne za razumijevanje širine digitalne pismenosti te upućuje na razlike između digitalne i medijske pismenosti i ostalih sinonima. Neprestano treba podsjećati da digitalna pismenost uključuje poznavanje softverskih vještina te „mekanih“ vještina za sigurno korištenje sadržaja na internetu.

Isprobajte!

Digitalna pismenost ne znači samo pristup objavljenim medijskim sadržajima nego i sposobnost analize, evaluacije i kreiranja sadržaja. U skladu s time, predložiti ćemo primjere kojima se možete koristiti pri podučavanju teme digitalne pismenosti kao dio svojih nastavnih predmeta. U hrvatskom kontekstu, primjerice, medijska pismenost pripada predmetu Hrvatski jezik, ali je ograničena na samo nekoliko sati tijekom školske godine. Vjerojatno su i u drugim kontekstima slične politike poučavanja takvih i usporedivih oblika opismenjavanja.

PRIMJER 1:

Pročitajte koncept digitalne pismenosti na digitclue.net. Zamislite osobu koja nije svjesna što je digitalna nepismenost. Prema materijalu koji ste pročitali napišite kratke upute rabeći Word, Power Point ili alat za suradnju (Google Docs, MS Teams) za tu osobu kako može zaštititi svoje osobne podatke u online okruženju.

1. Smatrate li se digitalno pismenim? Napiši pet vještina koje bi te učinile digitalno pismenom osobom.
2. Razgovarajte o etičkim pitanjima u vezi s dijeljenjem i objavljivanjem informacija o drugim osobama na internetu.

PRIMJER 2:

Zamolite učenike da navedu i ukratko definiraju druge vrste pismenosti s kojima su upoznati. Pokušajte usporediti druge vrste pismenosti s digitalnom pismenošću. Razgovarajte o sličnostima i razlikama između određene vrste pismenosti i digitalne pismenosti. Dodatno napravite vježbu s učenicima.

Pokušajte zajedno pronaći informacije o određenoj temi s pomoću internetskog preglednika, a zatim to učinite koristeći se izvorima dostupnima u školskoj knjižnici. Usporedite podatke koje ste prikupili.

- Razgovarajte s učenicima o tome kojim se izvorima na internetu služe kako bi pronašli informacije. Neka daju neke primjere. Isto učinite s izvorima iz knjižnice. Razgovarajte s njima o problemima s kojima se pritom susreću. Uspiju li uvijek dobiti konkretan odgovor? Koriste li oboje za usporedbu i provjeru informacija koje prikupljaju.

Podijelite učenike u parove. Zamolite ih da potraže informacije o tome što je digitalna pismenost. Jedan će pretraživati koristeći se Googleom/Yahoom, a drugi može primijeniti specifično pretraživanje na nevidljivom webu (s pomoću InfoMinea, WolframAlpha). Usporedite rezultate. Ovu vježbu mogu ponoviti nekoliko puta s različitim pitanjima. Pitajte učenike postoje li razlike između Googlea i InfoMinea / WolframAlpha i neka ih imenuju.

PRIMJER 2a:

Razgovarajte s učenicima o internetskoj tražilici kojom se najviše koriste, vjerojatno je to Google. Gdje i kako to upotrebljavaju, pitajte ih jesu li sve pronađene informacije pouzdane, provjeravaju li dodatno informacije koje ondje pronađu i ako da, kako. Misle li da mogu što prije pretražiti internet ako žele dobiti informacije? Je li to dovoljno za seminar ili neki drugi posao? Jesu li informacije u udžbenicima pouzdane? Jesu li informacije koje dobivaju putem televizije pouzdane? Možete li procijeniti koji bi izvor informacija bio najpouzdaniji i zašto?

Znaju li učenici koje sve usluge ima Google, znaju li što su Gmail, Google maps, Google Earth, Google prevoditelj, Google meet itd. Jesu li upotrijebili koji od tih alata?

Upoznajmo se s Google prevoditeljem. Je li prijevod koji ondje dobijemo pouzdan? Odaberite jednu rečenicu i prevedite je s engleskog na svoj jezik, a zatim s engleskog na drugi strani jezik. Usporedite prijevode i razmislite zašto ima određenih pogrešaka. U kojem se jeziku uočava najmanje pogrešaka? Predstavite i usporedite rezultate u skupinama te zajedno razmislite kada, koliko i na kojem jeziku se najviše možemo osloniti na Google Translate. Pri popisu i dijeljenju informacija koristite se mrežnom pločom u Padletu.

PRIMJER 3:

Poradite s učenicima na temi ključnih riječi, pokušajte im objasniti da je pretraživanje informacija na webu katkad ograničeno time da nisu „odabrali” odgovarajuću ključnu riječ. I da ih katkad na otvorenom internetskom prostoru odabir ključne riječi može dovesti do sadržaja koji je pristran i lažan. Zamolite ih da napišu pet ključnih riječi za svaki koncept na stranici digitlclue.net (inkluzija, digitalna kultura, digitalna pismenost, digitalna transformacija, digitalni jaz u dobi, digitalni jaz, digitalni rodni jaz, digitalni queer jaz, digitalno pripovijedanje, digitalno stvaranje svijeta, kibernetika, digitalizacija). Uz pomoć digitalnog alata WordSift izradite „oblačić riječi na temelju upotrebe riječi“. Dizajniran je kao interaktivni mjehurić u kojem se riječi pretvaraju u male digitalne baze podataka koje sadržavaju informacije o tome kako se koristiti pojedinačnim riječima. Povezan je s riječju web tezaursus. <https://wordsift.org/>

Recite kolegama!

Primjeri koje stvorite radeći sa svojim studentima mogu se u svakom slučaju podijeliti s kolegama u vašem kolektivu, ali bismo željeli predložiti da ih možete podijeliti putem Digital Inclusion Map na web stranici DigitClue. D. I. Karta je karta svijeta, možete unositi svoje projekte, materijale, ideje, te ostavljati komentare o digitalnoj pismenosti u vlastitoj zemlji.

Razmišljajte dalje!

Ovaj dio zamišljen je da vas odvede korak dalje, da zajedno sa svojim učenicima razmišljate potpuno izvan okvira konteksta u kojem živite i stvarate.

- Pokušajte zamisliti osobu koja je živjela u 19. stoljeću, možete li joj objasniti što je digitalna pismenost. Možete li se sjetiti riječi kojima biste objasnili opseg digitalne pismenosti.
- Razmislite o digitalnoj pismenosti iz perspektive slijepe osobe i što bi to za nju značilo.